

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 22 ΜΑΪΟΥ 2015 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

**ΚΕΙΜΕΝΟ
Διονύσιος Σολωμός
Ο ΚΡΗΤΙΚΟΣ**

A.1 Επιρροές από το δημοτικό τραγούδι

✓ Σύνθεση στοιχείων ανά τρία:

- Απόσπασμα 4[21] → στίχοι 1-2
(τ' αστέρια «αναγαλλιάσαν», «αχτινοβόλησαν» την Φεγγαροντυμένη, αλλά «δεν την εσκεπάσαν» γιατί είναι ανώτερη πηγή φωτός.)

ή

- Απόσπασμα 4[21] → στίχοι 14-16
ο ήρωας κάνει τρεις υποθέσεις αναζητώντας την απαρχή της ανάμνησης της Φεγγαροντυμένης. (η Φεγγαροντυμένη ως αγία, ερωτική φαντασίωση της εφηβικής ηλικίας, όνειρο της βρεφικής ηλικίας πιθανότητα συνδεδεμένο με την μητρική φιγούρα)

ή

- Απόσπασμα 5[22] → στίχοι 16-20:
ο ήρωας συγκρίνει την δύναμη με την οποία κολυμπά στο παρόν της ιστορίας με τρεις περιπτώσεις του παρελθόντος στις οποίες κατέβαλε μεγάλη προσπάθεια. Η δύναμη που επιδεικνύει μέσα στη θάλασσα (στ. 15) είναι ανώτερη.

✓ Η συνομιλία του ανθρώπου με τα στοιχεία της φύσης: ο ήρωας έρχεται σε επαφή με την Φεγγαροντυμένη και ξεκινά ένας ιδιότυπος διάλογος (απόσπασμα 4[21]) μέσω των ματιών, με την θείκη οπτασία να διαβάζει ακόμα και τις πιο μύχιες σκέψεις του (ανάγνωση παθών ήρωα, αναδρομική αφήγηση – στίχοι 31-36) όσον αφορά το παρελθόν, αλλά και την μία και μοναδική του επιθυμία να διασωθεί η κόρη (στίχοι 37-38), επίκληση προς την «Θεά»)

- ✓ Το αδιανόητο καθ' υπερβολή (απόσπασμα 4[21], στίχος 7):
Η φωτοχυσία κλιμακώνεται και τα αδύνατα γίνονται δυνατά. Το φως της όρασης (αστέρια) και της ενόρασης (Φεγγαροντυμένη) συνυπάρχουν και διαχέονται στην φύση σε τέτοιο βαθμό που η νύχτα θυμίζει μέρα και μάλιστα «φως μεσημερνό» πλημμυρίζει το φυσικό τοπίο με το πιο έντονο φως της ημέρας. Το φυσικό τοπίο γίνεται μεταφυσικό, δεκτικό όσων θ' ακολουθήσουν.
- ✓ Δημοτική γλώσσα
- ✓ Ιαμβικός δεκαπεντασύλλαβος στίχος με ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία. (η τομή μετά την 8^η μετρική συλλαβή)

B.1 ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 3 [20]

- ✓ **Στίχος 10:** γίνεται αναφορά στο «ολοστρόγγυλο» φεγγάρι, απαραίτητη προϋπόθεση για την εμφάνιση της Φεγγαροντυμένης.
- ✓ **Στίχος 13:** («το δροσάτο φώς»):
Με το σχήμα συναισθησίας και οξύμωρο δίνεται έμφαση στη θεϊκή προέλευση της οπτασίας // σύνδεση με τον Θεό.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 3 [20]

- ✓ **Στίχοι 1-2:** αρχίζει η φωτοχυσία – το φως της όρασης (αστέρια) είναι απλετο, λούζει την Φεγγαροντυμένη αλλά δεν την σκεπάζει, γιατί η Φεγγαροντυμένη είναι ανώτερη πηγή φωτός (φως ενόρασης)
- ✓ **Στίχοι 7-8:** η φωτοχυσία κορυφώνεται → το φυσικό τοπίο γίνεται μεταφυσικό και η νύχτα θυμίζει μεσημέρι.

B.2 α. ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 5 [22]

ΠΑΡΟΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Περιλαμβάνει τα γεγονότα που διαδραματίζονται στο πέλαγος:

- Η Φεγγαροντυμένη, πριν αποχωρήσει, αφήνει στην παλάμη του Κρητικού ένα δάκρυ (ευεργετική πρόνοια για τις δύσκολες στιγμές που θα έλθουν, στίχοι 1-4)
- Ο εφιάλτης του Κρητικού αφορά την στιγμή που η αρραβωνιαστικιά του κινδυνεύει να πνιγεί λόγω των άσχημων καιρικών συνθηκών (στίχοι 11-12)
- Ο ήρωας κολυμπά με όλη του τη δύναμη για να σώσει τον εαυτό του και την κόρη, προσπάθεια που αυξάνει τον καρδιακό του παλμό, όπως και η παρουσία της «κυράς» του (στίχοι 15, 21-22)

ΜΕΛΛΟΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ (στίχοι 5, 7-10, 13-14)

Με μία πρόδρομη αφήγηση μεταφερόμαστε στο μέλλον της ιστορίας. Ο ήρωας είναι πλέον ζητιάνος στην νέα πατρίδα, η οποία δε γίνεται γνωστή, με την ηρωική εικόνα του παρελθόντος να μην υπάρχει πια (απώλεια αγωνιστικού ήθους). Μόνος και ξεριζωμένος βλέπει συχνά εφιάλτες που αφορούν τον θάνατο της αρραβωνιαστικιάς του, κινδυνεύει να χάσει το μυαλό του και μόνο το δάκρυ της Φεγγαροντυμένης που ακουμπά στο μέτωπο του μπορεί να τον ανακουφίσει.

ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ (στ. 6, 16-20)

Με αναδρομική αφήγηση δίνονται πληροφορίες για το ηρωικό παρελθόν, όταν ο Κρητικός πολεμούσε στην Κρήτη για την απελευθέρωσή της.

Με μεγάλη αγωνιστική διάθεση και γενναιότητα πολέμησε τους Αγαρηνούς (στίχος 6), τους Τουρκοαιγύπτιους κατά τους πρώτους ηρωικούς αγώνες (στ. 16), στην διάρκεια μιας άνιστης μάχης, σώμα με σώμα και γυμνό σπαθί (στ. 17), αλλά και στην Λαβύρινθο. Η τελευταία μάχη αφορά το καλοκαίρι του 1823, όταν πλήθος Χριστιανών αναζήτησαν καταφύγιο στην περιοχή της Γόρτυνας· εκεί ο ήρωας πολέμησε τον Ισούφ και «άλλους δύο» με πρωτοφανές πολεμικό μένος (στίχος 18). Εκθειάζεται η Πατρίδα ως θέμα της Επτανησιακής Σχολής

- β. Αφού η Φεγγαροντυμένη έριξε το βλέμμα της σε ολόκληρη τη φύση με μία έντονη επιθυμία να ενωθεί μαζί της, στο τέλος στρέφεται προς τον Κρητικό, που βρισκόταν μέσα στα υδάτινα ρεύματα. Η κλίση του κεφαλιού της προς τον ίδιο παρομοιάζεσαι με την ελκτική δύναμη της μαγνητικής βελόνας της πυξίδας που δείχνει προς τον Βορρά. Η «πετροκαλαμίθρα» επομένως, αναδεικνύει την έντονη έλξη των σωμάτων και των ψυχών του ήρωα και της θεϊκής μορφής. Έχει βέβαια δοθεί κι η ερμηνεία πως η λέξη «πετροκαλαμίθρα» έχει και την έννοια του αλεξικέραυνου.

Πετροκαλαμίθρα δεν είναι ο Κρητικός, αλλά η Φεγγαροντυμένη και εκείνος λειτουργεί σαν το σίδηρο, προκειμένου να εκτονωθεί το κεραυνοβόλημα από την «καλή» του.

Ο ίδιος ο Κρητικός δείχνει να αιφνιδιάζεται απ' το γεγονός ότι η Φεγγαροντυμένη στρέφεται όχι προς τον ίδιο κι όχι προς την αρραβωνιαστικιά του, που ως γυναίκα είναι πιο αδύναμη και βρίσκεται σε σαφώς δυσχερέστερη θέση (άρση – θέση)

- Γ.1 α.** Ο Κρητικός, όπως κοιτάζε την κόρη ένωθε πως την είχε δει ξανά στο μακρινό παρελθόν. Η οικειότητα αυτή τον οδηγεί σε τρεις υποθέσεις ακολουθώντας την συνήθη τακτική της σύνθεσης στοιχείων ανά τρία . Η πρώτη του σκέψη είναι πως την έχει ξαναδεί ζωγραφισμένη σε κάποιο ναό της Κρήτης (η Γυναίκα ως αγία). Η δεύτερη του σκέψη είναι πως μπορεί να υπήρξε αποκύημα της φαντασίας του κατά την εφηβική ηλικία κι η τρίτη εικασία αφορά ένα όνειρο της βρεφικής του ηλικίας που πιθανότατα συνδέεται και με το μητρικό μορφοειδωλο. Η αναδρομική αφήγηση των στίχων 14-16 φέρνει στο προσκήνιο το θέμα της Γυναίκας από την Επτανησιακή Σχολή και οι συγκεκριμένοι στίχοι έχουν φιλοσοφικό υπόβαθρο παραπέμποντας στην πλατωνική θεωρία των ιδεών, σύμφωνα με την οποία η ψυχή σε προσωπικό στάδιο είχε γνωρίσει τις ιδέες των πραγμάτων. Τώρα, με το ερέθισμα της Φεγγαροντυμένης η γνώση αυτή ανασύρεται από τα έγκατα του υποσυνείδητού του.
- β.** Η Φεγγαροντυμένη, πριν αποχωρήσει, αφήνει στο χέρι του Κρητικού ένα δάκρυ της, κάτι που προσδίδει και αντικειμενικότητα στο όραμα. Με αφορμή την λέξη «χέρι» ξεκινά συνειρμικά μια πρόδρομη αφήγηση στο μέλλον της ιστορίας, όταν ο ήρωας είναι επαίτης έχοντας χάσει πλήρως το ηρωικό του ήθος. Στο παρελθόν ο Κρητικός χρησιμοποιούσε το χέρι με το οποίο τώρα ζητιανεύει για να πολεμά με πρωτοφανές μένος εναντίον των Αγαρηνών, κάτι που αισθητοποιεί και το σχήμα άρσης – θέσης του στίχου 7. Οι διαβάτες πλησιάζουν τον ζητιάνο Κρητικό και τον ελεούν από οίκτο («με δακρυσμένο μάτι»)

Δ.1 ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ (ζητάει δύο):

Και στα δύο ποιήματα εμφανίζεται μια εξωπραγματική κι εξιδανικευμένη γυναικεία μορφή:

- ο «Κρητικός»
  - Απόσπασμα 3 [20] → στίχοι 13-14
(“θεικιά θεωριά” // δίνονται και αντιδιαμετρικά χρώματα που αναδεικνύουν τη εξωλογική της παρουσία)
  - Απόσπασμα 4 [21] → στίχοι 4, 6, 22
(Η Φεγγαροντυμένη είναι πανέμορφη και ηθικά ποιοτική: “κυπαρισσένιο ... ανάστημα”, “πάσαν ομορφιά και πάσαν καλοσύνη”, “θεικό πρόσωπο”)
  - ο «Της θάλασσας νεράιδα»: στίχοι 5-8.
(“κορμί παρθενικό”, “στα τόσα κάλλη”, “τα κάλλη τ’ απολλώνεια»)

- ✓ Και στα δύο ποιήματα το σκηνικό είναι θαλασσινό
 “Κρητικός”: απ. 3[20] → στ. 2-3
 απ. 4[21] → στ. 3
 απ. 5 [22] → στ. 15

“Της θάλασσας νεράιδα → στίχοι 1,3,6,9-11,12,14

- ✓ Ομορφιά λουσμένη από φως
- ✓ Και στα δύο ποιήματα υπάρχει οπτική επαφή.
- ✓ Και στα δύο ποιήματα συνυπάρχει η Φύση με το Πνεύμα, η πρώτη μάλιστα επηρεάζεται από την παρουσία της θείκης μορφής.
 Στον «Κρητικό» η φύση ηρεμεί και ακτινοβολεί από την φωτοχυσία (απ. 3[20], στίχοι 2-3, 5-8, απ 4[21], στίχοι 7-8).
 Στο ποίημα του Καρυωτάκη: « ο ήλιος εσκυθρώπιασε» ,
 «Ανατρίχιαζε η θάλασσα».

ΔΙΑΦΟΡΕΣ: (ζητάει τρεις)

«ΚΡΗΤΙΚΟΣ»	«ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ ΝΕΡΑΙΔΑ»
Η Φεγγαροντυμένη εμφανίζεται από το φεγγάρι	Η Νεράιδα βγαίνει από τα βράχια
Ο ήρωας είναι ναυαγός μέσα στην θάλασσα και παλεύει με τα κύματα	Ο ήρωας είναι κρυμμένος στο ακρογιάλι
Η Φεγγαροντυμένη είναι δεσποτική μορφή – κυριαρχεί στη φύση	Η Νεράιδα είναι φοβισμένη
Υπάρχει λόγω της Φεγγαροντυμένης ηρεμία στην θάλασσα	Τα κύματα είναι αφρισμένα
Είναι νύχτα (φεγγάρι)	Είναι ημέρα (ήλιος)
Υπάρχει ιδιότυπος διάλογος / ανάγνωση παθών ήρωα	Υπάρχει έλλειψη επικοινωνίας –μόνο οπτική επαφή.
Υπάρχει κι η αρραβωνιαστικιά	Είναι μόνος του